

Ahtisaari: Itsenäisyydestä ei neuvoteltu

Jari Soini

■ **Kokenut rauhanneuvottelija asetti tavoitteeksi lyhyen sopimuksen, jonka noudattamista valvoisivat valtiot.**

Perttu Rytsölä

Uutispäivä Demari

– En uskonut, mutta olin kyllä sanonut molemmille osapuolille, että minulla ei ole enempää aikaa tätä varten, toteaa presidentti **Martti Ahtisaari** pilke silmäkulmassa. Toimittaja oli kysynyt, uskoiko hän rauhansopimuksen valmistuvan puolessa vuodessa.

Ahtisaaren osalta Indonesian rauhanprosessi käyn-

nistyi toissa keväänä, kun hän tapasi maan hallituksen edustajan. Vuotta aikaisemmin oli tuore aseleposopimus kaatunut, kun väkivaltaisuuudet jälleen puhkesivat itsenäisyyttä vaativien Gam-liikkeen ja Indonesian armeijan välillä.

Indonesian uusi hallitus halusi lopettaa vuosikymmenten mittaisen sisällissodan ja aloittaa rauhanneuvottelut Gamin kanssa. Heillä oli vain yksi ennakoehdotus: itsenäisyydestä ei neuvoteltaisi.

– Sanoin heille tuolloin, että miettikää mitä tarjottavaa Teillä voisi olla Gamille.

Tammikuussa 2005 Ahtisaari tapasi Gamin maanpakolaishallituksen edustajat

ja kertoi Indonesian hallituksen ehdosta.

– Gam pyysi lisäaikaa neuvottelujen alkamiseen, mikä oli hyvä merkki.

Gamille ratkaisu ei ollut helppo. Toivo itsenäisyydestä oli elänyt pitkään ja sen hylkääminen oli vaikea pala.

– Ennen kuin neuvottelut saatiin käynnistettyä tuli Gamin ymmärtää, että hänen tavoittelemat asiat, kuten rauha ja vapaus, olivat ehkä saavutettavissa muilla keinoin kuin itsenäisyyden kautta.

Indonesian hallitus puhui erityisautonomiasta, Gam itsehallinnosta. On kuvavaa, että kumpikaan termi ei päätynyt lopulliseen sopimukseen.

Varjonyrkkeilystä läpimurtoon

Rauhanneuvottelut aloitettiin tammikuun lopulla Vantaalla, Königstedtin kartanossa.

– Alussa siinä oli sellaista varjonyrkkeilyn makua. Aina kestää vähän aikaa, että päästään asiaan, Ahtisaari miettii.

Vuosien veriset taistelut olivat jättäneet indonesialaisiin syvät haavat. Ahtisaari rohkaisi silti osapuolia neuvottelemaan keskenään heti ensimmäisessä istunnossa. Hallituksen edustajien ja Gamin tuli oppia sietämään toisiaan, jotta yhteinen sopimus saataisiin laadittua.

Ahtisaari ja hänen Crisis Management Initiative -toimistonsa asettivat tavoitteeksi saada aikaan lyhyt ja yksinkertainen sopimus.

– Sopimus on vain kehysratkaisu sille, missä puitteisissa yhteiskuntaa lähdetään rakentamaan. Tätä prosessia ei olisi saatu näin nopeasti läpi, ellei olisi etukäteen rajattu mistä keskustellaan. Jos sopimus olisi ollut yhtään yksityiskohtaisempi, niin täällä neuvoteltaisiin vuosi toisensa jälkeen.

Neuvottelujen välillä pidettiin reiluja kuukauden mittaisia taukoja, jotta osapuolilla olisi aikaa sulatella keskusteltua ja pohtia omia tavoitteitaan.

– Sanoin osapuolille neuvottelujen alussa, että periaate on, ettei mitään ole soveltuva ennen kuin kaikkea on sovittu, Ahtisaari kertoo.

Periaatteen ansiosta kumpikaan osapuoli ei pystynyt menemään median kertomaan saavuttamastaan kesken neuvottelujen. Sopimuksen yksityiskohdat pidettiin salassa alulekirjoitustilaisuuteen asti.

– En olisi hämmästynyt, jos Acehissa joitain asioita vielä tapahtuisi. Minulta kysyttiin Brysselissä vä-

sa saavutettiin kevään lopussa. Kun osapuolet saapuivat heinäkuussa viidettä kertaa Vantaalle, oli heillä edessään rauhansopimusluonnos.

– Osapuolet sanoivat, että 90 % siitä on hyväksyttävää. Se viimeinen 10 % olikin sitten vaikeinta neuvoteltavaa, Ahtisaari huokaa.

Väkivallan varjo

Sopimuksen noudattamista tulee Acehiin valvomaan Kaakkois-Aasian maiden liitto Asean sekä Euroopan Unioni.

– Sopimuksen täytyttyä sisältää mekanismeja, jotka puuttuvat syntyviin ongelmiin, Ahtisaari sanoo.

Läpi neuvottelujen väkivallan varjo piili taustalla. Kesällä Acehissa alkoivat jälleen levottomuudet. Ahtisaaren vetoamukset eivät johtaneet tulitaukoon. Kesken viimeistä neuvottelukierrosta yksi Gamin neuvottelijoista kuoli lähisukulaisensa kuolleen taisteiluissa.

Indonesian presidentti määräsi armeijan lopettamaan taistelut, mutta vasta viikkoa myöhemmin aseet vaimenivat.

– Indonesian armeija saa vain osan rahoituksestaan valtiolta. Loput se hankkii eri reittejä. Tämä tekee siitä hyvin itsenäisen, Ahtisaari sanoo.

Sotavuosien aikana armeija varusti puolisolitaalisia pro Indonesia -joukkoja, joiden omapäinen toiminta voi muodostaa vakavan uhan maakunnan turvallisuudelle. Ahtisaari suhtautuu väkivallan varjoon tyyneesti.

– En olisi hämmästynyt, jos Acehissa joitain asioita vielä tapahtuisi. Minulta kysyttiin Brysselissä vä-

– Acehissa liikku

kivallan vaarasta ja vastasin, että kyllä Aceh vähintään keskivääräinen alue on.

Gamin aseistariisumien ja armeijan kansallisten joukkojen vetäytymisen maakunnasta tulee tapahtumaan samanaikaisesti. Jäljelle jäävien joukkojen määrät ja paikallispoliisin tehtävät on määriteltävä tarkoin.

Yksi vaikeista kysymyksistä on, kuinka vuosia Gamin riveissä taistelleet sissit

Rauha tsunamin uhreille

sopeutuvat uuteen yhteiskuntaan. Rauhansopimuksesta neuvoteltaessa keskusteltiin taistelijoiden uudelleen koulutuksesta ja Acehin paikallisesta päätöksenteosta. Kuvernöörin ja pormestarien vaalit pidetään vielä kuluvana vuonna.

– Sopimusneuvotteluissa pyrittiin siihen, että ihmiset Acehissa tunsisivat olonsa tulevaisuudessa vapaaksi ja turvallisiksi, Ahtisaari toteaa.

Hiukan ennen rauhanneuvotteluiden sovittua alkamista koitti Acehin historian mustin päivä. Tapaninpäivänä tsunami iski täydellä voimalla alavan maakunnan yli. Arviolta 130 000 - 170 000 ihmistä menetti henkensä.

– Kamala ajatella, että tsunami auttoi, mutta tietysti se vaikutti neuvotteluiden onnistumiseen. Jos sota olisi

jatkunut eikä rauha olisi tullut, ei apua olisi myöskään pystytty viemään tuhoaluuelle tehokkaasti, presidentti **Martti Ahtisaari** sanoo.

Konfliktien ratkomista käsittelevissä teorioissa esitetään jonkun tietyn käänteentekevän tapahtuman yleensä edeltävän neuvottelujen alkamista. Pakottiko tsunami taistelevat osapuolet

yhteistyöhön ja rauhaan?

– Ei ihmisiä voi pakottaa rauhaan. Yhteisymmärrystä sopimuksesta ei synny, elleivät ihmiset ole sitä mieltä, että tässä on semmoinen ratkaisu jonka kanssa voi elää. Ehkä voidaan ajatella, että rauha ja onnistuneet neuvottelut ovat kunnioitus tsunamissa kuolleiden muistolle, Ahtisaari sanoo. (PR)

”Kansalaisjärjestö ei voi valvoa valtiota”

– Suurin ero vuoden 2002 aseleposopimukseen on, että tällä kertaa rauhan valvonnan suorittaa joukko valtioita, ei kansalaisjärjestö, sanoo rauhanneuvotteluiden vetäjä presidentti **Martti Ahtisaari**.

Lahtelainen toimitusjohtaja **Juha Christensen** yhdisti rauhanneuvottelujen osapuolet Indonesian hallituksen, Gam-liikkeen ja Ahtisaaren viime vuoden lopulla.

– Meidän piti hypätä hirveällä vauhdilla junaan, joka oli jo liikkeessä. Haalimme tietoa hyvin nopeasti. Kööpenhaminan Aasian instituutin tutkija **Timo Kivimäki** oli tässä kohtaa ratkaisevan tärkeä, Ahtisaari kertoo.

– Sitten analysoimme

mitä asioita sopimukseen piti saada.

Henri Dunant -järjestö toimi vuoden 2002 kaatuneen aseleposopimuksen välittäjänä. Ahtisaari CMI toimistoineen huomasi nopeasti sopimuksen puutteet. Sveitsiläinen kansalaisjärjestö oli jäänyt neuvotteluiden jälkeen valvomaan sopimuksen noudattamista.

– Kansalaisjärjestö ei voi valvoa valtiota, Ahtisaari sanoo painokkaasti.

YK piti jättää pois laskuista, koska Acehin rauha on Indonesian sisäinen asia. Sopimusta tulee valvomaan 250 hengen joukko Kaakkois-Aasian maiden liitosta Aseanista sekä Euroopan unionista. CMI jää rauhan- sopimuksen ”kummisedäk-

si”, tulkitsemaan sitä tarvittaessa.

Ahtisaari petasi EU:n mukaantuloa jo neuvottelujen aikana välittämällä ajantasaista tietoa neuvotteluista Brysseliin.

– Minusta ajoitus oli EU:n kannalta hyvä. Nyt kun puhutaan paljon kielteistä EU:sta, niin voidaan nähdä miten EU voi olla hyödyllinen pitkäaikaisten kiistojen ratkaisussa.

Suomen parinkymmenen hengen joukon johtoon astuneen prikaatinkenraali **Jaakko Oksanen**. Ahtisaari kehui vuorotellen puolustusministeriötä, ulkoministeriötä, omaa väkeänsä ja jopa Königstedtin kartanoa. Mitä vaadittiin itse neuvotteluiden välittäjältä?

– Pitkää pinnaa! (PR)